

זרקור

מבט משווה על גיל ההצבעה בעולם

שבט התשע"ז - פברואר 2017

זרקור זה נכתב לקראת דיון מיוחד של ועדת הפנים והגנת הסביבה בנושא: השוואת גיל הבחירה לכנסת לגיל הבחירות לשלטון המקומי, שמתקיים במסגרת יום "כנסת צעירה", לציון יום כינון הכנסת.

בזרקור מוצג גיל ההצבעה לכנסת ולרשויות המקומיות בישראל בהשוואה לגיל ההצבעה לפרלמנטים אחרים ולרשויות מקומיות במדינות אחרות.

רקע - מדוע גיל ההצבעה המקובל הוא 18?

הבחירה בגיל 18 כגיל ההצבעה לפרלמנט היא חדשה יחסית במרבית מדינות העולם; עד לשנות ה-70 של המאה ה-20 היה מקובל במרבית המדינות גיל מבוגר יותר. בארה"ב למשל היה גיל ההצבעה 21, וקריאות להורדתו החלו בזמן מלחמת העולם השנייה, עם הורדת גיל הגיוס לצבא מ-21 ל-18. רק בשנת 1971 שונה גיל ההצבעה בבחירות שם ל-18. המדינה האחרונה שבה הורד הגיל הייתה יפן, ובה ביוני 2016 שונה גיל ההצבעה מ-20 ל-18. יוזמות להורדה נוספת של גיל ההצבעה החלו בשנות ה-80 של המאה ה-20, אולם עד כה התקבלו רק במדינות מעטות. מידע נוסף על מדינות אחרות ועל גיל ההצבעה בישראל מוצג בהמשך.

כיום הגיל בו ניתנת הזכות להצביע ברוב גדול של מדינות העולם הוא 18. עם זאת, בחלק מהמדינות הורד גיל ההצבעה בבחירות הכלליות או בבחירות לרשויות המקומיות ל-16 או 17.

בעד ונגד הורדת גיל ההצבעה

מצד שני מועלים גם טיעונים נגד הורדת גיל ההצבעה:

ילדים ובני-נוער נמצאים עדיין במסגרת לימודים, ועיצוב דעתם ועמדותיהם נוחים להשפעה ולתמרון.

לפי מחקרים מהארץ ומהעולם, שיעור ההצבעה של צעירים (גילאי 18-25) נמוך משיעור ההצבעה בקבוצות גיל בוגרות יותר. לכן, הורדת גיל ההצבעה תגדיל אומנם את מספר המצביעים, אך עלולה להפחית עוד יותר את שיעור ההשתתפות.

לצעירים יש זרכים אחרות להשפיע על הדיון הציבורי, כגון הפגנות, במפלגות או בפורומים ציבוריים אחרים, חתימה ועוד.

בשנים האחרונות עולות במדינות שונות יוזמות להוריד את גיל ההצבעה, מנימוקים שונים:

בני-הנוער כיום הם בוגרים ומשכילים יותר מבעבר, עוקבים אחר התקשורת ומעורים בדיון הציבורי, ויכולים לגבש עמדות מודעות.

העובדה שצעירים אינם יכולים להשפיע עלולה ליצור "גירעון דמוקרטי" ולהפחית את העניין של פוליטיקאים בדאגה לצורכי הצעירים ובעמדותיהם.

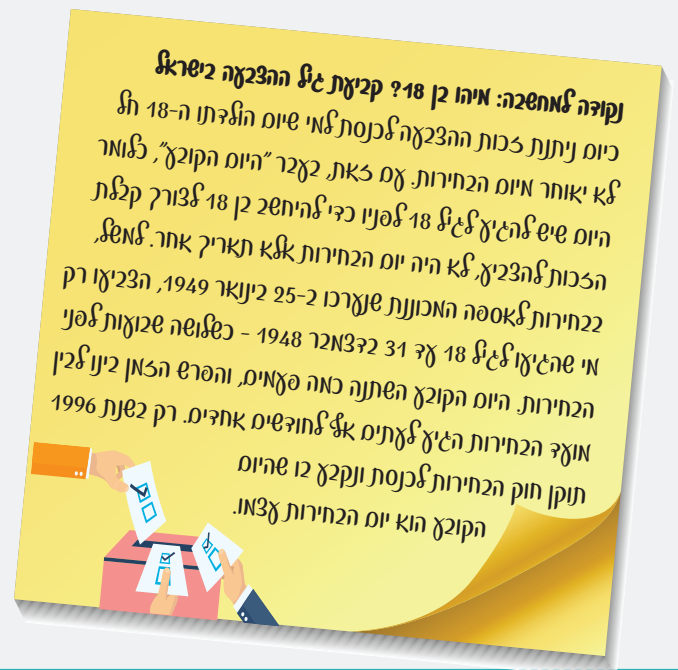
לנוכח חוסר עניין ציבורי בבחירות ושיעורי הצבעה נמוכים בהן, מתן אפשרות לצעירים להצביע עשוי להגדיל את המעורבות הציבורית בבחירות ולעודד את בני-הנוער להמשיך ולהיות אזרחים פעילים בעתיד.

הסיבות לגיל הצבעה שונה לבחירות הכלליות ולבחירות לרשויות המקומיות

- השלטון המקומי מטפל בעיקר בנושאים הנוגעים באופן ישיר בחיי היומיום של התושבים, ובהם בני הנוער - כמו חינוך, פעילויות קהילתיות ועיצוב סביבת המגורים.
- על-פי רוב יש בפוליטיקה המוניציפלית פחות עיסוק בנושאים כלל-ארציים, כמו מדיניות החוץ והביטחון של המדינה, והדבר עשוי לשכך חלק מהחששות כלפי הצבעת בני-נוער, שעשויים להיות לא בשלים לקבל החלטות הרות-גורל.
- במערכת הפוליטית המוניציפלית קל יותר לקיים קשר ישיר בין מבחרי הציבור והמועמדים ובין המצביעים החדשים.

- במרבית מדינות העולם גיל ההצבעה לפרלמנט ולרשויות המוניציפאליות הוא 18.
- יש מספר מדינות בהן גיל ההצבעה בבחירות הכלליות וכן בבחירות לרשויות מוניציפאליות הוא 16. בין מדינות אלו ניתן למנות את **אוסטריה, ברזיל, ארגנטינה ואקוודור**. בברזיל, ארגנטינה ואקוודור ההצבעה היא בגדר רשות לבני 16-18, כאשר מגיל 18 יש חובת הצבעה.
- יש מדינות בהן גיל ההצבעה הוא שונה בבחירות המקומיות (כמו **בישראל** או בחלק מהמדינות המרכיבות את **גרמניה**) או בבחירות לאחד משני בתי נבחרים. לדוגמה, **באיטליה** גיל ההצבעה לבית הנבחרים (הבית התחתון) הוא 18, אך ההצבעה לסנאט (הבית העליון) היא רק מגיל 25.
- משנת 2014 **סקוטלנד** (שהיא חלק מבריטניה) מאפשרת לצעירים מגיל 16 להצביע בבחירות לפרלמנט המקומי ובבחירות לרשויות המקומיות. משנת 2015 **אסטוניה** מאפשרת לבני 16 ומעלה להצביע לרשויות המקומיות.

קביעת גיל ההצבעה בישראל

ישראל היא מהמדינות הראשונות בעולם בהן היה גיל ההצבעה 18. נושא גיל ההצבעה עלה כבר בשנת 1948, ובדיונים במועצת המדינה הזמנית לקראת הבחירות לאספה המכוננת אמר י"ר ועדת הבחירות, דוד בר-רב-האי:

"לא אסתיר מכם שגיל זה נחשב לנמוך מאוד, ורק ארצות מעטות מאוד נותנות זכות בחירה לגיל זה, אך בתנאים שאנו נתונים בהם, בתקופה שילדינו, אחינו בני גיל זה, נמצאים במשלטים ולוחמים להקמת המדינה הזאת ולקיומה, היה נדמה לוועדה ונתקבל ברוב מכריע, כמעט פה אחד, שלא ייתכן לא לתת זכות בחירה לבני 18."

(מועצת המדינה הזמנית, הישיבה העשרים וארבע, 28 באוקטובר 1948)

שינוי גיל ההצבעה לרשויות המקומיות

בשנת 2000 הורד גיל ההצבעה לרשויות המקומיות בישראל ל-17, בעקבות תיקון מס' 30 לחוק הרשויות המקומיות. לדברי יוזם התיקון, חה"כ דני נוה, להורדת גיל ההצבעה בבחירות לרשויות המקומיות היו שתי מטרות: **מטרה חברתית** - לגרום לרשות המקומית ולנבחריה להתחשב יותר בצורכי הצעירים, ו**מטרה חינוכית** - לעודד את הצעירים למעורבות חברתית רבה יותר.

הצעות להורדת גיל ההצבעה לכנסת

מאז שנת 2000 הוגשו מספר הצעות חוק פרטיות לתיקון חוק יסוד: הכנסת. כך שגיל ההצבעה לכנסת ישונה גם הוא ל-17. בכנסת ה-20 הוגשו הצעות חוק ברוח זו, על-ידי חברי כנסת מסיעות שונות, ובכלל זאת חברי הכנסת דוד אזולאי, יעקב מרגי, נורית קורן, מירב בן-ארי, ג'מאל זחאלקה, דב חנין ועוד. הצעות אלו טרם עלו לדיון ולהצבעה.

ארה"ב: גיל ההצבעה בבחירות לנשיאות ולנציגים לבתי

הקונגרס הוא 18, אולם מדינות ורשויות מוניציפאליות רשאיות לקבוע גיל נמוך יותר בבחירות המקומיות או בבחירות המקדימות. כך למשל, בשתי עיירות קטנות במדינת מרילנד (Takoma Park ו-Hyattsville) התקבלו בשנים 2013 ו-2015 החלטות במועצת העיירה שהורידו את גיל ההצבעה בבחירות המקומיות ל-16. מעבר לכך, יוזמות להורדת גיל ההצבעה בבחירות הכלליות או בערים גדולות לא צלחו. הניסיון האחרון להורדת גיל ההצבעה בעיר גדולה היה בסן-פרנסיסקו בנובמבר 2016, אז הצעה להוריד את גיל ההצבעה ל-16 עלתה להצבעת תושבי העיר הבגירים ונפלה, עם רוב של 52% מתנגדים מול 48% תומכים.

נורבגיה: זכות ההצבעה בנורבגיה נקבעת באופן

גמיש יותר מאשר במדינות אחרות: **זכות ההצבעה**

ניתנת למי שגייע לגיל 18 עד סוף השנה

הקלנדרית בה מתקיימות הבחירות, גם אם במועד הבחירות עצמן טרם מלאו לו 18. בנוסף, בבחירות לרשויות המקומיות שהתקיימו בשנים 2011 ו-2015 הופעל פיילוט של מתן זכות בחירה מגיל 16 במספר ערים מצומצם. לפי מחקר משנת 2011 על הפיילוט, שיעור ההצבעה של בני 16-17 היה 58%, גבוה משיעור ההצבעה בקרב בני 18-29, שעמד על 45%.

נקודה לאחשבה:
שיעור ההצבעה של בני נעור
בבחירות לרשות המקומית:
 בשנת 2013 שונה גיל ההצבעה בעיירה Takoma Park בארה"ב ל-16. שיעור ההצבעה בקרב נעלי זכות ההצבעה בני 16-17 בבחירות שנערכו באותה שנה היה 44%, לעומת שיעור של 10% באולוסטייה הכללית. בבחירות שנערכו בשנת 2015 שיעור המצביעים בגילאי 16-17 היה 45%, לעומת שיעור של 21% באולוסטייה הכללית.

נקודה לאחשבה: תהליך הורדת גיל ההצבעה באוסטריה
 לאחר שנים אחדות שבהן חלק מהאחוזות באוסטריה אפשרו הצבעה לבני 16, הורד בשנת 2007 גיל ההצבעה בבחירות הכלליות בארצות הברית ל-18. לשנייה זה לאו חיזוק לאיחוד האזרחות ופוליטיקה בכלל מצא שיעור ההצבעה בקרב בני 16-17 דומה כק, בסקר שנערך בשנת 2008 נמצא ששיעור בני 16-17 האתונאים בפוליטיקה עלה בשנים 2004-2008 מ-34% ל-57%.

אל מול המדינות המאפשרות

הצבעה מגיל צעיר מ-18, יש מדינות המאפשרות הצבעה רק מגיל מבוגר יותר: **בדרום קוריאה** זכות ההצבעה היא מגיל 19, **בבחריין**, **טאיוואן וקמרון** מגיל 20, ו**בעומאן ומלזיה** רק מגיל 21.

מקורות עיקריים:

- עו"ד נתי פרלמן, גיל הבחירה לפרלמנט - סקירה משווה, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 17 בינואר 2011.

- Council of Europe - Congress of Local and Regional Authorities, Voting at 16 - Consequences on youth participation at local and regional level, October 2015.
 - House of Commons Library, Briefing Paper: Voting Age, October 2016.
 - The Electoral Knowledge Network, Comparative Data.
 - Eva Zeglovits & Julian Aichholzer, Are People More Inclined to Vote at 16 than at 18? Evidence for the First-Time Voting Boost Among 16- to 25-Year Olds in Austria, Journal of Elections, Public Opinion and Parties 24(3), 2014.
 - Markus Wagner, David Johann, Sylvia Kritzing, Voting at 16: Turnout and the quality of vote choice